

2. Жарінова А. Динаміка винахідництва у контексті фінансово-економічної кризи / А. Жарінова, Л. Глухівський // Інтелектуальна власність. – 2009. – № 10. – С. 4-7.
3. Жарінова А. Інтелектуальна власність – основа підйому економіки України в умовах світової економічної кризи / А. Жарінова // Часопис Київського університету права. – 2008 р. – №4. – С. 149.
4. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності : підручник / За ред. проф. М. В. Вачевського. – К. : ВД Професіонал, 2005. – 448 с.
5. Річний звіт за 2009 рік. Офіційне видання Державного департаменту інтелектуальної власності. – Київ, 2010.
6. Статистичний щорічник України за 2009 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : – 2010.
7. Кузнєцов Ю. М. Чи потрібні в Україні винаходи і винахідники? / Ю. М. Кузнєцов // Інформаційний вісник АН ВО України. – 2011. – № 1. – С. 55-61.
8. Закон України „Про охорону прав на винаходи та корисні моделі” // Відомості Верховної Ради. – 1994, № 7. – С. 32.

УДК 330.341.1;504

Колесніков А.П.,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій
Петрик С.І.
Тернопільський національний економічний університет

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Постановка проблеми. В сучасних умовах ринку застосування новітніх технологій забезпечує економію ресурсів і затрат часу, конкурентоспроможність організацій, підвищення рівня життя населення, що є результатом зростання ефективності виробництва за рахунок: розширення виробництва, розробки нової продукції, поліпшення якості товарів і послуг; впровадження процесів автоматизації та механізації; розвитку транснаціональних корпорацій та ін. Однак, позитивні технологічні і економічні результати супроводжуються негативними наслідками: забруднення повітряного басейну, морських акваторій і прісних водоймищ, порушення ґрунтового покриву і цінних ландшафтів, водяних і лісових ресурсів, зменшення кількості корисних видів тварин і рослин, тобто забруднення навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль інноваційної діяльності стала зрозумілою тільки в другій половині ХХ ст. Відомі зарубіжні та вітчизняні вчені вбачали взаємозв'язок інноваційних процесів із розвитком виробництва: В. Беренс, Р. Друккер, Д. Кларк, Й. Шумпетер, В.Г. Божкова, С.М. Ілляшенко, Л.І. Федулова, Ю.М. Бажал, М.В. Гаман, М.І. Туган-Барановський. Однак переважаюча більшість наукових праць вказаних та інших дослідників відображає окремі аспекти, зокрема, позитивні виробничі результати інноваційної діяльності, не приділяючи потрібної уваги впливу окремих з них на екологію.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження взаємовідносин суспільства з природою і обґрунтування заходів запобігання негативного впливу господарської діяльності на зовнішнє середовище, оскільки впровадження технічних нововведень в процесі реалізації інноваційних проектів на підприємствах веде за собою позитивні виробничі результати, які супроводжуються негативними екологічними наслідками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження інноваційних процесів на підприємства, розробка і застосування новітніх технологій є позитивними результатом людської діяльності. З іншої сторони позитивні результати комерціалізації результатів інтелектуальної творчості в ряді випадків призводять до негативних наслідків, що свідчать про необхідність змінювати технології, або робити спроби запобігти впливу інноваційних процесів на навколишнє середовище. Необхідною є розробка комплексу завдань для охорони навколишнього середовища від глобалізації.

Інноваційний процес — це процес перетворення наукового знання, наукових ідей у фізичну реальність (нововведення), яке змінює суспільство. Основою інноваційного процесу є процес створення, впровадження і поширення інновацій, необхідною властивістю яких є науково-технічна новизна, практичне застосування та комерційна реалізованість [3, с.68].

Разом з тим, відомо, що 60%-70% від усіх наукових розробок у виробництво взагалі ніколи не впроваджується, тобто науково-дослідний процес охоплює значно більший обсяг знань ніж та його частина, яка є виходом науково-технічного прогресу в практику.

Переважна більшість НДДКР спрямована на вдосконалення процесу виробництва. Проблема наукових розробок в реалізації інноваційних проектів в напрямку економії витрат є недостатність впровадження ресурсозберігаючих та маловідходних технологій. Порівняно з попередніми роками сьогодні дедалі більше уваги приділяється саме таким технологіям (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації	Впровадження нових технологічних процесів, одиниць	У т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво нових видів продукції, * найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8

З даних таблиці 1 видно, що частка освоєння виробництвом нових видів продукції, найменувань у 2009 році помітно більша за частку впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих технологій в порівнянні із попередніми роками. Тобто у 2009 році частка впровадження нових видів продукції становила 2685 одиниць, а частка впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих технологій – 753 одиниці, а в порівнянні з попередніми роками ці частки помітно збільшилися. Освоєння нових видів продукції, в тому числі нових видів техніки, впливає позитивно на господарську діяльність. Наприклад, збільшується частка промислових підприємств, що виробляють інноваційну продукцію; забезпечення виробництва новими видами техніки, що дозволяє зменшити витрати на трудові ресурси і сприяє економії затрат часу, тобто зменшення собівартості продукції.

В умовах інноваційного розвитку значно ускладнились взаємовідносини суспільства з природою. Окремі види діяльності як будівництво гідротехнічних споруд, шахт, доріг, свердловин, водойм, дамб, деформація суші ядерними вибухами, будівництво гігантських міст, обводнення і озеленення пустель та інші повсякденні аспекти діяльності людини вже викликали значні видимі і приховані зміни довкілля.

Вплив людини на біосферу зводиться до чотирьох головних форм:

- 1). Зміна структури земної поверхні (розорювання степів, вирубування лісів, меліорація, створення штучних водойм та інші зміни режиму поверхневих вод тощо).
- 2). Зміна складу біосфери, кругообігу і балансу тих речовин, які її складають (добування корисних копалин, створення відвалів, викиди різних речовин у атмосферу та водойми).
- 3). Зміна енергетичного, зокрема теплового, балансу окремих регіонів земної кулі і всієї планети.
- 4). Зміни, які вносяться у біоту (сукупність живих організмів) внаслідок знищення деяких видів, руйнування їх природних місць існування, створення нових порід тварин та сортів рослин, переміщення їх на нові місця існування тощо.

Під забрудненням навколишнього середовища розуміють надходження в біосферу будь-яких твердих, рідких і газоподібних речовин або видів енергії (теплоти, звуку, радіоактивності і т.п.) у кількостях, що шкідливо впливають на людину, тварин і рослини як безпосередньо, так і непрямо шляхом. Ці викиди спричиненні впровадженням інноваційних процесів в промисловості.

Втручання людини в природні процеси в біосфері, котре викликає небажані для екосистем антропогенні зміни, можна згрупувати за наступними видами забруднень:

- інгредієнтне забруднення – забруднення сукупністю речовин, кількісно або якісно ворожих природним біогеоценозам (інгредієнт складова частина складної сполуки або суміші);
- параметричне забруднення пов'язане зі зміною якісних параметрів навколишнього середовища (параметр навколишнього середовища одна з його властивостей, наприклад, рівень шуму, радіації, освітленості);
- біоценотичне забруднення полягає у впливі на склад та структуру популяції живих організмів;

- стаціональнодеструкційне забруднення (стація – місце існування популяції, деструкція руйнування) викликає зміну ландшафтів та екологічних систем в процесі природокористування.

Головною причиною екологічної напруги в сучасних умовах господарювання є те, що виробники недостатньо ефективно використовують природні ресурси, деякі підприємства у своїй діяльності отримують значну кількість відходів, які можна б переробляти або зменшувати їх кількість за рахунок впровадження новітніх технологій.

У таблиці 2 [8] подано динаміку основних показників утворення та поводження з відходами I-III класів небезпеки за 2000–2009 роки, що характеризує взаємозв'язок підприємств з навколишнім середовищем.

Таблиця 2

Динаміка основних показників утворення та поводження з відходами I-III класів небезпеки, (тис. т)

Рік	Утворилось	Утилізовано	Знешкоджено (знищено)	Видалено (захоронено)	Наявність на кінець року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств
2000	2613,2	1280,9	95,3	760,6	26244,1
2001	2543,3	2170,1	121,9	640,0	23002,0
2002	1728,8	1310,8	390,4	726,9	18728,5
2003	2436,8	802,0	382,2	931,7	31304,0
2004	2420,3	689,4	150,7	1102,8	28349,0
2005	2411,8	811,3	123,5	948,5	21674,0
2006	2370,9	790,0	120,0	1057,0	20121,5
2007	2585,2	995,4	75,4	990,6	20131,8
2008	2301,2	894,8	56,3	1066,3	21017,2
2009	1230,3	794,4	47,3	333,2	20852,3

Порівнюючи дані табл. 1 і табл. 2 виявлено суперечність між впровадженням нових технологічних процесів, обсягами виробництва продукції і отриманням відходів. Так, у 2009 році встановлено зростаючу динаміку впровадження нових технологічних процесів та освоєння нових видів продукції при одночасному зменшенні обсягів виробництва продукції і відповідно зменшення кількості відходів порівняно з попередніми роками.

Як видно з даних табл. 2, у 2009 році утворилось 1230,3 тис.т. відходів, з них: утилізовано – 794,4 тис.т., знищено – 47,3 тис.т., захоронено – 333,2 тис.т., а наявність на кінець року у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств – 20852 тис.т. Поєднавши аналіз динаміки впровадження інновацій на промислових підприємствах із динамікою основних показників утворення та поводження з відходами I-III класів небезпеки, отримуємо необхідність активізації зовнішніх можливостей екологізації інноваційної діяльності на підприємстві. До них відносять державне регулювання інноваційної діяльності та співпрацю із зовнішніми інноваційними утвореннями.

За попередні роки урядом країни було прийнято Кіотський протокол, який встановлює обов'язки на зниження викидів парникових газів для розвинених країн та країн з перехідною економікою. У відповідності з протоколом усі країни повинні знизити викиди парникових газів на 5% від рівня викидів в 1990р. в період 2008 - 2012 рр. Україна ратифікувала Кіотський протокол у 2004 році із зобов'язанням не перевищити до 2012 року обсягу викидів, що мала в 1990р. Навіть з таким зниженням, на 2005 р. за викидами парникових газів Україна входить в двадцятку найбільших забруднювачів планети, несучи відповідальність перед світовою спільнотою за негативні наслідки від зміни клімату [5]. Реальні викиди на 2009 р. становили лише 22,9% від обсягу 1990 р.

Розв'язання цих завдань значною мірою залежить як від об'єднаних зусиль окремих галузей економіки, так і від форми впровадження досягнень науково-технічного прогресу, розвиток якого можливий за двома напрямками. Перший — це створення очисних споруд для запобігання забрудненню повітря, води, ґрунту, флори і фауни на базі нових механізмів очищення. Другий — впровадження якісно нових технологій, які дадуть можливість поступово перейти до замкнутого технологічного циклу з мінімальним використанням ресурсів і обмеженою кількістю відходів. При цьому ресурси повинні йти на виготовлення багатьох видів продукції, хоча у зв'язку із зміною технології змінюється і саме уявлення про відходи.

Висновки з даного дослідження. На основі проведеного економіко-екологічного аналізу встановлено, що інноваційна діяльність на промислових підприємствах як опосередковано, так і

безпосередньо впливає на стан навколишнього середовища. Таким чином, розвиток вітчизняного ринку визначається необхідністю вдосконалення екологізації інноваційних процесів.

Література

1. Александрова В.П. Тенденції розвитку науково-технічних пріоритетів у промисловості України / В.П. Александрова // Проблеми науки. — 2003. — №11. — С. 13-18
2. Карагодов І. Україна на шляху реалізації Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату / І. Карагодов // Наш край. — 2005. — № 3. — С. 1-2.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник. / Н.В. Краснокутська. — К. : КНЕУ, 2003. — 505 с.
4. Джигирей В. Екологія та охорона навколишнього середовища : навч. посіб. / В. Джигирей. — К. : Т-во «Знання», 2000 — 203 с.
5. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.carbonunitsregistry.gov.ua/ua/publication/content/673.htm>
6. Синякевич І. Концепція щодо формування систем інструментів національної екологічної політики / І. Синякевич // Економіка України. — 2002. — №7. — С. 70-77.
7. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємств та економічна оцінка інноваційних процесів / П. С. Харів. — Тернопіль : Економічна думка, 2003. — 142 с.
8. Наукова та науково-технічна діяльність (1990-2009рр.) [електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 330.341.1

Тарасенко Ю.І.,
аспірант*

Сумський національний аграрний університет

РОЗРОБКА НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ АПК НА ДОВГОТЕРМІНОВУ ПЕРСПЕКТИВУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, як негативні (світова фінансово-економічна та продовольча криза, екологічні катаклізми), так і позитивні (членство України в СОТ, співпраця з СНД, ЄС) трансформують економіку України. У вітчизняному агропромисловому комплексі (АПК), триває загострення кризового стану - існуюча інфраструктура АПК радянського зразка не в змозі протистояти негативним факторам глобалізації. Це, в свою чергу, є результатом непрофесійної економічної політики держави, починаючи з відсутності дієвих, економічно обґрунтованих програм, концепцій розвитку АПК, закінчуючи мізерним бюджетним фінансуванням цієї галузі економіки. Таким чином, особливо актуальною постає проблема розробки дієвої національної концепції розвитку АПК на довгострокову перспективу і створення ефективного механізму її реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблемних питань регулювання розвитку агропромислового комплексу України на державному та регіональному рівнях, в тому числі в умовах глобалізації присвятили свої публікації такі науковці: П. Гайдучький [1], С. Дем'яненко [2], С. Зоря [3], І. Кириленко [4], М. Крижачківський [5], В. Месель-Веселяк [6], О.І. Михасюк [7], О. Могильний [8, 9], П. Саблук [11; 12; 13], І. Степаненко [15], В. Чеботарьов [16], В. Шлапак [17], В. Юришин [18] та ін. Але проблема розробки та впровадження як на національному, так і на регіональному рівнях ефективної концепції розвитку АПК в умовах затяжного кризового стану цієї галузі економіки на сьогоднішній день залишається невирішеною. Агропромисловий комплекс України структурно не реформований відповідно до вимог часу.

Постановка завдання. Метою дослідження є: аналіз недоліків існуючих програм та концепцій загальнодержавного значення; обґрунтування заходів щодо покращення ситуації в агропромисловому комплексі України; розробка ефективної національної концепції розвитку АПК України на

* Науковий керівник: Михайлова Л. І. — д.е.н., професор